

NOBLESSE®

Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

ZOE CĂMĂRĂȘESCU

AMINTIRI

NOBLESSE®

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Zoe Cămărășescu

AMINTIRI

© Baroque Books & Arts®, 2019

Imaginea copertei: Ana WAGNER

Concepție grafică © Baroque Books & Arts®

Lector: Rodica CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CĂMĂRĂȘESCU, ZOE

Amintiri / Zoe Cămărășescu. - București: Baroque Books & Arts, 2019

ISBN 978-606-8977-28-7

821.135.1

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

Pentru copiii noștri
ZOE CĂMĂRĂȘESCU

I

PRIMELE AMINTIRI

În fața oglinzii prinse în perete deasupra comodei, Fräulein se pudrează. Norul de pudră roz se împrăștie și-mi aduce un parfum ușor, familiar, care se confundă cu atmosfera odăii. Pe jos, așteaptă o baie de fier vopsit, în apa căreia plutește buretele galben. Alături de baie stă săpunul de migdale, iar pe pat, prosopul moale care trebuie să mă primească.

Se vede că Fräulein își sfârșea întâi toaleta ei și, pe urmă, încingând un șorț, proceda cu gesturi rituale la toaleta mea. Eram atât de învățată cu aceeași mână, că nu sufeream să fiu atinsă de altcineva, mai cu seamă pentru pieptănătură. Confecționarea moțului, sub formă de palmier, era o artă cu care Fräulein s-a fălit multă vreme și de care eram ca și dânsa de mândră, fiind admirată de toată casa. Ședea moțul drept în mijlocul capului, strâns cu o panglicuță colorată. Mai târziu, cu trecerea moțului într-o parte, fiindcă-mi crescuse părul prea lung, am fost pentru prima oară conștientă de o schimbare. Eram mai

mare! Cu o găleată mică în mână și o pelerină de pireneu vărgat în alb cu roșu pe umeri, ieșeam din casă, începând o zi ce se șterge în amintirea mea, răsfirată prin labirintul ce-l reprezenta pentru mine curtea cu grajduri, cu multe căsuțe locuite de diferiți chiriași, cu încăperile dosnice ale servitorilor și cu grădina sălbătică, înconjurată de un zid pe trei părți, iar spre stradă, cu grilaj. În grădină, văd un cais bătrân de a cărui creangă atârna un leagăn; de-a lungul zidului, o pădure de urzici. Pe lângă casă, plante în cutii: oleandri, rodii, ficuși, vegetație misterioasă de care nu mă atingeam, de teama unei otrăvi ascunse în florile roșii ale rodiilor, ce mă ispiteau, sau în laptele ce ieșea din frunza grasă a ficușilor.

În casă trăiau „cei mari“!

PAPA

Toată copilăria mea a fost dominată de o prezență: mama, și de o absență: *papa*.

Îi spuneam *papa*, fiindcă era mai mult francez decât român. În casă nu vorbea decât franțuzește, cu mama, cu noi, cu rude și prieteni. Româneasca lui era schimonosită.

Juca un rol foarte important pe lângă surorile mele, vrând să le dea o educație pe care bunătatea mamei o respingea cu oroare și de care eu am scăpat, fiind prea mică atât timp cât el a stat cu noi.

Erau lucruri mărunte care luau însă proporții de catastrofe, despre care se vorbea încă mulți ani. Lecția de franceză a lui Lizu, în care biata fetiță nu ajungea să citească monologul lui Figaro, o pată de cerneală, pentru care tot Lizu primise un picior, scenele de la masă, toate rămăseseră în casă sub formă de legendă. Ella a fost prinsă într-o zi aruncând pe furiș, sub masă, bucățelele de biftec

pe care nu le putea înghiți. Cu nici o vorbă n-a fost dojenită, dar la sfârșitul mesei biata Ella auzi glasul tunător al lui *papa* poruncind: „Vasile, să spui bucătăresei să facă și mâine biftec pentru fetiță, că-i place!” Și, trei zile de-a rândul, se făcea numai biftec. Înghițeau biete fete cu noduri. Mama se înroșea de mânie și se scula de la masă unde se pornea un plâns general, iar *papa*, surâzând pe sub mustață, ca la toate farsele pe care le făcea, se arăta mirat de supărarea mamei. *II n'y a pas de mal, petite fille, pourquoi te fâches-tu?*¹ Căci toată această teroare pleca de la un om foarte glumeț, care era fermecător pentru nevastă, pentru prieteni și care avea, pentru cele patru fete ale sale, o admirație fără margini. Ca frumusețe, ca rasă, nu ne întrecea în ochii săi nici un vlăstar de neam, din toată țara.

Era frumos *papa*. Înalt, cu o figură lungă și osoasă, cu fruntea mare. Ochii albaștri-deschis sclipeau de deșteptăciune sub desimea sprâncenelor negre. Nasul, caracteristic, nasul pe care l-am moștenit eu, de care ați râs destul de des, cu cocoașa uscățivă ridicată pe mijlocul său, nasul care mi-a făcut atâtea zile fripte în tinerețea mea, lui *papa* îi dădea *grand air*² cum se zicea, iar mustața neagră și un smoc de barbă, numită *une mouche*³, completau o înfățișare foarte puțin românească.

Păstrase în toată ființa lui ceva străin, ceva tipic din Franța *Second Empire*⁴, în care copilărise și pe care o iubea cum nu iubești decât amintirile și copilăria. Căci în Franța a rămas până la vârsta de douăzeci de ani, împreună cu

¹ Nu s-a întâmplat nimic, fetița mea, de ce te superi?

² Înfațișare nobilă.

³ O muscă (doar câteva fire de barbă, lăsate de bărbați, într-adins, sub buze).

⁴ Epoca dintre 1852 și 1870, când în Franța a fost împărat Napoleon al III-lea.

frații, surorile și maică-sa, care trăia despărțită de bărbatul ei, și pe care am pomenit-o numai din auzite cu numele de *grand-maman* Golescu. Ea a murit cam la vreo doi ani după ce m-am născut eu.

Era fata marelui vornic Iordache Golescu, boier mare, cu învățătură, care dimpreună cu fratele său, Dinicu, a încercat să pună o bază culturală românească în țara ce ieșea cu greu din cleiul grecesc, în care se prinsese, ca să intre în vârtejul franțuzismelor. La Golești, Dinicu, părintele celor patru frați revoluționari de la 1848, a ridicat o școală pe cheltuiala sa pentru fiii de țărani, lucru nemaipomenit pe atunci, iar fratele său mai mare, Iordache, a contribuit la stabilirea lui Gheorghe Lazăr în țară și la înființarea unei școli românești. El însuși a lăsat multe scrieri care încercau să grăbească o renaștere națională a graiului și a scrisului românesc. În vechea biserică de la Golești sunt îngropați *grand-maman*, alături de maică-sa, născută Bălăceanu, și alți mulți Golești, de care generația voastră, ca și a mea, a uitat prea curând.

Câte mi s-au istorisit mai târziu despre acești bătrâni pe care nu-i cunoscusem! Povești ce-mi arătau câtă cale s-a scurs de la vremea Principatului Munteniei până la România de azi. Legiuri, moravuri, tot traiul și mintea atât de deosebite de vremurile noastre.

Ca să vă dați seama ce însemna atunci autoritatea părintească – poate nu întotdeauna bine înțeleasă – am să vă povestesc ce mi-a spus mama odată despre un unchi Golescu.

Grand-maman avea patru frați și o soră, rămași din cei douăzeci și trei de copii câți se născuseră din căsătoria lui Iordache Golescu cu Maria Bălăceanu. Unul dintre acești copii, Iorgu, ducea o viață poate prea independentă față de părinți; poate cheltuisese mult, poate avea idei politice prea înaintate sau vreo dragoste ce-l înstrăinase de ai săi.

Nu s-a aflat niciodată care a fost adevărul. Cum, necum, într-o seară, maică-sa a avut o ceartă mare cu dânsul. Cât de aprigă o fi fost acea ceartă nimeni n-a știut, fiindcă nimeni n-a fost de față, dar Bălăceanca a ieșit înfocată din odaie, poruncind să i se pună caii la trăsură și s-a dus de-a dreptul la domnitor să-i ceară să-l închidă pe fiul său într-o mânăstire ca nebun, căci numai nebun poate fi copilul care ridică mâna asupra părintelui!

Zis și făcut. Tânărul a fost închis la mânăstirea Arnota, unde, cu mulți ani în urmă, l-a văzut și mama, când a trebuit să fie mutat într-o casă de nebuni în oraș. O arătare, zicea ea. Slab, cu părul lung și barba netăiată, zdrențaros, ședea în mijlocul odăii legănându-și capul dintr-o parte într-alta. Nu vorbea, nu cunoștea; nu-l înțelegea decât pe călugărul cu care era învățat să trăiască. Așa și-a sfârșit zilele acest Golescu – care avusese părinți, casă, avere –, fiindcă ridicase mâna asupra mamei sale.

Grand-maman, înainte de a fi soacra mamei, îi era mătușă și o iubea pe mama foarte mult. Poate că bătrâna avea și milă de această noră care, veșnic singură, le creștea cum putea pe cele patru fete ale ei. Tot ea i-a lăsat prin testament partea sufletului, pentru a înlocui cei cincizeci de mii de lei zestre (în galbeni) pe care *papa* îi mâncase într-una din nenumăratele sale afaceri neizbutite, pentru care colinda lumea întreagă, făgăduind de fiecare dată că se va întoarce milionar!

De la *grand-maman* Golescu nu mi-a rămas decât o punguliță de mătase într-un vas de filigran de aur, pe care mi-a dat-o când m-a botezat, plină cu napoleoni.

De *grand-papa* Bengescu știu prea puțin. Murise de mult când m-am născut. Era, zice-se, un cărturar, un om amabil și simpatic, dar foarte ciudat. Fusesse ministrul cultelor sub Barbu Știrbey și-și câștigase o reputație de om atât de inimos, încât nu putea refuza pe nimeni, orice i s-ar

fi cerut... dar nici nu-și aducea aminte de nimeni, odată ușa ministerului închisă.

Foarte bun muzician, iubitor de cărți, cultivat, a transmis acest gust la doi copii ai săi, *oncle* Georges Bengescu și *tante* Marie Bengescu, despre care am să vă mai vorbesc. Inteligent și fermecător ca fiul său, uita de orice îndatoriri către nevastă și copii, așa cum a uitat și *papa* o viață întreagă, nu din răutate sau din grosolănie, ci din... fantezie. *Papa* a avut în plus un spirit de aventură care l-a mânat prin diferite continente. Drumuri de la care pica pentru noi câte o carte poștală, glumeață când îi mergea bine, iar când treceau luni și ani fără să-i mai dăm de urmă, știam că o duce greu și că milioanele se îndepărtaseră iar pentru o vreme.

Prima absență a lui *papa* a început pentru mine când aveam vreo doi-trei ani și a ținut vreo opt ani în șir. Dar în tot timpul lipsei sale se vorbea despre el. Îl așteptam. Era „aventura” cu toate atracțiile ei. Bogății, visuri mărețe le făcea probabil fiecare după gustul și dorințele sale proprii. Auzeam vorbindu-se de țări îndepărtate, de mine de aur și de aramă, puțuri de petrol, cauciuc și câte altele. Nu înțelegeam prea mult din vâltoarea proiectelor, dar simțeam „absența” înconjurată de un nimb promițător de fericire și, cu toți ceilalți, așteptam cum aștepți o minune.

Alături de acea ființă fugară și ireală, trăia mama.

MAMA

Despre mama am să vă vorbesc la fiecare clipă, fiindcă toate amintirile mele sunt împletite cu dânsa. Mama era „prezența”. Toată copilăria și toată tinerețea mea, „ea” n-a lipsit niciodată. De aceea, când ne-a lăsat și a murit, obosită, fără măcar să lupte cum a luptat o viață întreagă pentru noi, am avut un simțământ de ciudă, parcă ar fi dezertat.

Cuprins

I	7
Primele amintiri • Papa • Mama • Ella • Mimi • Lizu • Gramama • Rosettile • Cotroceni • Prințesa Maria • Prințul Ferdinand	
II.....	42
Nelly • Madame Papadopol • Iatacul mamei • Madame Jacobson • Nunta lui Mimi • Poroschia • Vasile	
III.....	71
Profesorii • Domnul Ștefănescu • Madame Charlier • Miss Clark • Zoe Miclescu • Strada • Casa, iarna • Sfânta Zoe • Petit Parisien • Crăciunul • Palatul de la București • Madame Mavrogheni • Audițiile muzicale	
IV	110
Pojar • Richter. Gimnastică • Casa Goleștilor • Dracea	
V.....	129
Primăvara • Tante Coralie Săvescu • Paștele • Poenăreștii • Negruzzeștii • Maioreștii • Rosetteștii • Budiștenii • Tante Félicie Racoviță • Tante Tinquette Golescu	
VI	159
1 Mai, Parcul Filipescu • Domnița Eliza și tata-nașu' • Bătaia cu flori • 10 Mai • Moși • Spre vacanța mare	

VII.....	177
Sinaia, la castel • Băicoienii și Sophie • Floarea-soarelui • Plimbări, trăsnetul • Regele • Mănăstirea • Riegler și schimbarea gărzii • Foișorul și Cuibul Prințesei • Trăsura cu surugiu • Când venea mama din străinătate • Parcul, Hotel Ungarth, familia Boambă • Reîntoarcerea și educație • Teatru • Carnavalul și balul la palat	
VIII.....	229
Telefon, automobil • 1906, jubileul • Oncle Georges • 1907. Revoltele țărănești • Ștorobăneasa după revoltă • Paște	
IX.....	256
Chindia • Casa Berindei-Brăiloiu • Petreceri. Societăți de binefacere • Schimbări la Cotroceni • Miss Milne • Șoarecele • John • Dunărea • Delta • Grigore Antipa • Constanța • Călătoria la Constantinopole	
X.....	291
Muzică la castel • Pelișor, cabana, tenis • Hohe Găste • Marele duce Vladimir • Berchtold • Emma a Olandei • Vila Căprița • Vila Brătianu, la Predeal • Posada	
XI.....	320
Mutarea în strada Lustrului • Paris • Tante Lentzi • Marie Bengescu • Davileștii • Întoarcerea lui <i>papa</i> • Birjărie • Campania din 1913 • Indienii	
XII.....	352
Moartea mamei • Sigmaringen, Coburg • Abbazia, Maioreștii • Întoarcerea, băieții	
XIII.....	371
Techirghiol-Movilă, plimbări, Țarul la Constanța • Țaraoane, izbucnirea războiului (1914) • Tragedia regelui • Moartea regelui • Moartea lui <i>tante</i> Netty • Crucea Roșie, spitalul	
XIV.....	388
Turnu-Măgurele • Văduvia și moartea reginei Elisabeta • 1915 • Dracea, Nicu Ioanid • Nunta lui Floare	

XV.....	402
1916 • Intrarea în război • Turtucaia • Spitalul Automobil Club • Plecarea la Vaslui • Spitalul și Martha Bibescu • Ocupația • Porcul lui Rothenberg • Mesajul • Paște sub ocupație • Martha pleacă	
XVI.....	432
Măiorescu, Faust • Exilul lui <i>tante</i> Marie • Pace separată	
XVII.....	445
Din nou Martha • Carol-Zizi • Sfârșitul războiului (1918) • Ștoro • După război • La <i>tante</i> Olga și Ninette • Întoarcerea lui Mimi • Țambalagi • Dâlga	
Ghid selectiv de nume.....	469

WITH LOVE,
BAROQUE

NOBLESSE®

Autorii volumelor sunt martori și comentatori ai societății moderne, scriitori și jurnaliști cu sânge albastru, dispuși să-și invite cititorii în universul lor înconjurat de misterul istoriei și al prezentului.

O colecție de comori vechi de când lumea, dar bine păstrate între zidurile castelelor sau în tainele lor adânci, printre dantele și taftale.

Conservatorism și liberalism, monarhie și republică, bijuterii ale coroanei și cristale Swarovski.